

Üniversitelerde Elektronik Belge Yönetimi ve

Arşivleme Sistemine Geçiş Süreci Modellemesi (e-BEYAS-M)*

Fahrettin Özdemirci¹, Özlem Bayram¹, Bahattin Yalçinkaya², Mehmet Torunlar³

¹ Ankara Üniversitesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, Ankara

² Marmara Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Doktora Öğrencisi, İstanbul

³ Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Ankara

ozdemirci@ankara.edu.tr, ozlembayr@gmail.com, bahakaya@gmail.com, mehmettorunlar@mynet.com

Özet: Günümüzde kurumlar, e-belge uygulamalarına geçmek, e-belge yönetimi ve arşivleme sistemi kurmak istemekte, ancak bu geçiş sürecini nasıl planlayacağı ve yöneteceği konusunda sıkıntılar yaşamaktadır. Çoğu zaman yönetim uygulamalarında önemli değişiklikleri gerektiren bu sürecin yalnızca bir yazılımla yapılabileceği düşüncesi ve bu doğrultuda hareket edilmesi dikkat çekmektedir. Alınan yazılıma göre kurumun yönetim süreçleri yapılandırılmaya çalışılmakta ve e-belge yönetimi ve arşivleme sistemi geçiş süreci ciddi mali kayıplarla birlikte başarısızlıkla sonuçlanmaktadır. e-Belge yönetimi ve arşivleme sistemine geçişte kurumun yapısına uygun modellemenin yapılması, sürecin planlanması ve buna uygun yazılım ve donanımın sağlanması yoluna gidilmeli, kısaca bu geçiş süreci profesyonelce yönetilmelidir. Bu Proje, kurumlarda iş süreçlerinde üretilen belgelerin e-ortamda üretilmesini, dosyalanmasını, saklanmasını, arşivlenmesini, güvenli ve yetkili erişimi sağlayacak sisteme geçiş sürecinin yönetilmesini ve sistemin sürdürülebilirliği için modelleme yapılmasını sağlamayı amaçlamaktadır.

Anahtar Sözcükler: Elektronik Belge Yönetimi, Sistem Modellemesi, Üniversitelerde Elektronik Belge Yönetimi, e-Devlet, Süreç Yönetimi.

Transition Process Modeling of E-Records Management and Archiving System in Universities

Abstract: Today, institutions are willing to get implicated to e-records procedures and establish e-records management and archive system; however, they are facing problems regarding how transmitting process should be planned and managed. In many cases, the thought of having software that can set up the whole process, which in fact requires serious changes in administrative operations, has become observed. Administrative procedures are tried to be adapted according to the existing software project, and after that, transition process for the e-records management and archiving system may result in serious financial losses. Transition to e-records management and archiving system should be modeled as an appropriate structure of the institution and the whole process should be planned with respect to the appropriate software and hardware modeling for the institution. In short, the transition process should be managed professionally. This Project aims to provide modeling for managing transition process of a sustainable system that enables operational records to be created, filed, stored, and archived in an accessible and a secure electronic format.

Keywords: Electronic Records Management, System Modeling, Electronic Records Management in Universities, e-Government, Process Management.

* TÜBİTAK ve Ankara Üniversitesi tarafından desteklenen proje Ankara Üniversitesi ve Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü işbirliği ile yürütülmektedir.

1. Giriş

Günümüzde insan teknoloji ilişkisinin geçen yıllara nispeten insan yaşamını, sosyal ve ekonomik hayatını daha kalıcı bir şekilde etkilediğini iddia etmek gerçekçi bir tablo çizmek için yeterli bir durumdur. Gerçekçi tablonun temel unsurları, teknolojinin insan yaşamına sağladığı kolaylıkların tartışılmasını gündeme getirdiği gibi, insanın yaşantısında bu yeniliklere uyum sağlama sürecini içeren bazı öğeleri de içermektedir. Bugün dünyada kullanılan bilgisayar sayısı sürekli artmakta, mobil iletişim yaşamımızda daha fazla yer almakta ve her geçen gün yeni ürünler ve markalar satışa sunulmaktadır. Buna paralel olarak insanların yaşam tarzlarında belli değişiklikler, eski alışkanlıklardan sıyrılışlar ve yeni arayışlar hiç eksik olmamaktadır.

Bu arayışların yaşandığı önemli bir alan da bilgi ve belge yönetimi endüstrisi olarak dikkat çekmektedir. Bilgi ve belge yönetimi, içerisinde bilgi kaynaklarının üretiminden derlenmesine ve kullanıma sunulmasına kadar birçok süreci kapsamakta ve kesinlikle uzmanlık isteyen bir alan olarak günümüz değişiminde yerini almaktadır. Bugün özel ve kamu sektöründe gerek yönetsel ve gerekse algısal anlamda bir değişimin telaşına şahit olunmaktadır. Bu değişimin ana unsurlarından sadece bir tanesi de iş süreçlerinde üretilen belgelerin yönetimidir. Çünkü belge yönetimi, yönetim veya yönetim kavramını doğrudan etkileyen bir unsur olarak değişimde kendine yer bulmaktadır.

Özellikle elektronik imza kavramının yasal dayanaklarının oluşturulması ve buna paralel olarak standart bir elektronik belge yönetiminin nasıl yapılacağına dair çalışmaların hızla artması, belge yönetimi alanında etkin bazı uygulama ve genelgelerin devreye girmesi, klasik anlamda hantal ve yoğun olarak yaşanan bürokrasinin azaltılmasında kritik faktör etkisi oluşturmaktadır. Yönetim anlayışı değişmekte, vatandaş devlet ilişkilerinde yeni bir dönüşümün başladığı aşikar bir şekilde görülmektedir.

Kurum ve kuruluşlar elektronik belge yönetimi ile fonksiyon ve faaliyetlerini yerine getirirken zaman ve maliyet tasarrufunun farkına varmaya başlamışlardır. Kaynakların verimli kullanılması hususu tek başına elektronik belge yönetimine geçmek için bir nedenken, elektronik belge yönetimi kuruluşların ve kurumların iş ve işlemlerindeki aksaklıklarını ortaya koyması açısından da önem kazanmıştır. Geleneksel yönetim anlayışıyla yürütülen bazı iş ve işlemlerin elektronik ortama geçirilmesi yeni işlevsel süreçleri de beraberinde getirmiştir. Bu durum karşısında kurumlarda teknoloji odaklı ve kurumsal değişimi etkileyecek unsurları içeren bazı değişimlerin meydana gelmesi de kaçınılmaz olmaktadır.

Kurumlar faaliyetlerinin yönetiminde verimlik ve rekabet güçlerini arttırmak için elektronik belge yönetim sistemi yazılımlarına yatırım yapmaktadır. Ancak kurumun idari ve işleyiş yapısını yazılıma göre yapılandırmak değil; yazılımın kurumsal yapıya hizmet etmesi sağlanmalıdır. Bu da kurumların, ulusal ve uluslararası standartlara uygun elektronik belge yönetim sistemleri oluşturmasını ve beraberinde kurumsal özelliklerden kaynaklanan farklılıkları da dikkate alarak süreci iyi yönetmesini gerektirmektedir [1].

Şüphesiz üniversiteler, değişimin diğer kuruluşlara göre öncülüğünü yapan kurumlardır. Üniversitelerin idari ve akademik yapısı dikkate alındığında, iş süreçlerinde üretilen bilgi ve belgelerin kurum tarihini oluşturmada diğer kurumlardan çokta farklı olmadığını düşündürmektedir. Ancak faaliyet ve fonksiyon açısından değerlendirildiğinde üniversitelerin yapısı, hem karmaşık iş süreçlerini hem de değişken faaliyetleri kapsamaktadır. Bu anlamda üniversitelerde bürokrasiyi azaltmak, iş ve işlemlerin elektronik ortamda yapılarak etkin ve verimli yönetim yaklaşımının uygulanabilirliğini göstermek amacı ile “Üniversitelerde Elektronik Belge Yönetimi ve Arşivleme Sistemine Geçiş Süreci Modellemesi (e-BEYAS-M)” proje önerisi geliştirilmiştir.

2. Elektronik Belge Yönetimi ve Arşivleme Sistemine Geçiş Süreci Modellemesi (e-BEYAS-M) Projesi¹

“Üniversitelerde Elektronik Belge Yönetimi ve Arşivleme Sistemine Geçiş Süreci Modellemesi (e-BEYAS-M)” adıyla geliştirilen proje önerisi TÜBİTAK’a sunulmuştur [3]. Üniversitelerde e-belge yönetimi ve arşivleme işlemlerinin yürütülmesini sağlayacak modelin tasarımı için çalışma alanı olarak, köklü ve büyük bir eğitim-öğretim-araştırma kurumu olan Ankara Üniversitesi seçilmiştir. Bu bağlamda üniversitelerin yönetim etkinlikleri içerisinde elektronik belge yönetimi ve arşivleme sisteminin yer almasını sağlayacak çalışmalar projenin TÜBİTAK tarafından onaylanmasıyla 01.04. 2011 tarihinde başlatılmıştır. Ankara Üniversitesi ile Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü işbirliği ile yürütülmekte ve TÜBİTAK tarafından desteklenmekte olan bu projenin Eylül 2012’de tamamlanması hedeflenmektedir.

2.1 Projenin İçeriği ve Hedefleri

Günümüzde kurumlar, e-belge uygulamalarına geçmek ve e-belge yönetimi ve arşivleme sistemi kurmak istemekte, ancak bu geçiş sürecinin nasıl planlanacağı ve yönetileceği konusunda sıkıntılar yaşamaktadır. Çoğu zaman yönetim uygulamalarında önemli değişiklikleri gerektiren bu sürecin yalnızca bir yazılımla yapılabileceği düşüncesi ve bu doğrultuda hareket edilmesi dikkat çekmektedir. Alınan yazılıma göre kurumun yönetim süreçleri yapılandırılmaya çalışılmakta ve e-belge yönetimi ve arşivleme sistemi geçiş süreci ciddi mali kayıplarla birlikte başarısızlıkla sonuçlanmaktadır. Çoğunlukla elektronik belge kültürünün kurumsal anlamda tam olarak gelişmemesi sebebiyle, sayısallaştırma e-belge ile aynı şeymiş gibi algılanmaktadır. Oysa e-belge yönetimi ve arşivleme sistemine geçişte kurumun yapısına uygun modellemenin yapılması, sürecin planlanması ve buna uygun yazılım ve donanımın sağlanması, kısaca bu geçiş sürecinin profesyonelce yönetilmesi gerekmektedir.

Bu Projede, kurumlarda iş süreçlerinde üretilen belgelerin e-ortamda üretilmesi, dosyalanması, saklanması, arşivlenmesi, güvenli ve yetkili erişimi sağlayacak sisteme geçiş sürecinin yönetilmesi ve sistemin sürdürülebilirliği için modelleme yapılması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda kurumlarda e-belge yönetimi ve arşivleme sistemine geçiş sürecinin etkin ve sürdürülebilir bir şekilde yönetilebilirliğini sağlamak için geçiş sürecinin tanımlanarak sürecin ve modelin gerektirdiği prosedürlerin hazırlanması hedeflenmiştir.

2.2 Projenin Önemi

Proje, üniversitelerin elektronik ortama geçişlerinde yaşanabilecek sorunların ortaya konulması ve bu konuda çalışmalara nereden başlanacağı ve bu sürecin nasıl yönetileceğinin belirlenmesi açısından son derece önemlidir. Bu türden projeler için üniversitelerin ayıracakları kaynakların etkin ve verimli kullanılması ekonomik açıdan başka bir önemli nokta oluşturmaktadır.

Kurum ve kuruluşlarda e-belge yönetimi ve arşivleme işlemlerinin, yönetimin etkinliklerinin ürünü olarak ortaya çıkan belgelerle ilgili olmaları nedeniyle, kuruma özgü bir yapıda oluşturulması ve yürütülmesi gerekmektedir. Ancak örgütsel yapı, amaç, hedef ve işlemler açısından birbirine benzeyen kurum ve kuruluşlarda e-belge ve arşivleme işlemlerinin yürütülmesi benzer yolların ve yöntemlerin izlenmesini gerektirir. Bu nedenle bir üniversite için yapılacak çalışmanın sonuçları diğer üniversiteler için de kullanılabilir. Geliştirilen model ve tanımlanan uygulamalar aynı yapıdaki diğer kurumlarda da uygulama potansiyeline sahip olacaktır. Ankara Üniversitesi’nde alan çalışması yapılarak üniversiteler için ‘e-Belge Yönetimi ve Arşivleme Sistemi (e-BEYAS)’ne geçiş süreci modellemesinin oluşturulmasını sağlayacak bu çalışma sonunda ortaya çıkan ürün tüm üniversitelere referans model olacaktır.

1 TÜBİTAK-SOBAG Proje No: 110K592

3. Proje Çalışmaları

3.1 Ankara Üniversitesi Organizasyon ve Yönetim Yapısının Değerlendirilmesi

Proje kapsamında; Ankara Üniversitesi organizasyon ve yönetim yapısının değerlendirilmesi birim ve alt birim düzeyinde yapılmıştır. Bu çerçevede; fakülte, enstitü, konservatuar, yüksekokul, araştırma ve uygulama merkezi, hastane, rektörlük idari birimler (iç denetim, hukuk müşavirliği, daire başkanlıkları, koordinatörlük vb.)'den oluşan toplam 101 ana birim belirlenmiştir. 101 idari ve akademik birime bağlı alt birimler toplamı ise 1188 olarak tespit edilmiştir. Bunun 543'ü rektörlük, fakülte, enstitü, yüksekokul vb. de bulunan idari alt birim; 645'i ise akademik birimlerden oluşmaktadır. Çalışma bu birimler esas alınarak planlanmıştır. Ankara Üniversitesi 3.402'si akademik, 4.009'u idari olmak üzere toplam 7.411 personeli² bulunan büyük ve köklü bir üniversitesidir.

Etkin ve sürdürülebilir bir e-belge yönetimi ve arşivleme sistemi oluşturulmasında örgütsel yapının ve bu yapıyı oluşturan birimlerin birbirleriyle olan bağları ve iş/işlem süreçleri önemli rol oynamaktadır. Bir işlemin başladığı ve nihai imza ile tamamlandığı yönetim düzeyi sistemin tasarımında en kritik noktayı oluşturmaktadır. Bu açıdan üniversiteler, bir işlemi başlatan ve kendi içinde sonuçlandıran birimlerin yer aldığı bir organizasyon yapısına sahiptir.

3.2 Ankara Üniversitesi Belge Yönetimi ve Arşivleme İşlemleri Mevcut Durum Değerlendirmesi

Ankara Üniversitesi'nde belge yönetimi ve arşiv işlemlerine yönelik mevcut durumunun değerlendirilmesi yapılmıştır. Belge üretimi, belge akışları, belge kayıt sistemleri, dosyalama, arşivleme vb. uygulamalarda yönetim ve çalışanlar olarak bir farkındalığa sahip oldukları anlaşılmaktadır. Bunda 2007-2009 tarihleri arasında yine TÜBİTAK destekli Ankara Üniversitesi'nde yürütülen BEYAS Projesi ile uygulamaya konulan Ankara Üniversitesi Belge Yönetimi ve Arşivleme Sistemi (BEYAS) Koordinatörlüğü'nden alınan veriler.

ge Yönetimi ve Arşiv Sistemi (BEYAS Modeli) [2] etkin olmuştur. e-BEYAS çalışmaları için Ankara Üniversitesi BEYAS uygulamaları önemli bir alt yapı oluşturmaktadır.

3.3 Birimlerin Hiyerarşik Yapısının Belirlenmesi ve Kurum Kimlik Kodları

Elektronik belge yönetim sistemlerinde veya geliştirilen diğer uygulama yazılımlarında kurumların tanımlanması için 'Yazışma Birim (Haberleşme) Kodları'na ilave olarak 'Kurum Kimlik Kodları (KKK)'nın alınmasını öngören 10.02.2011 tarihli ve 2011/1 sayılı Başbakanlık genelgesi gereğince Devlet Teşkilatı Veri Tabanı (DTVT)'na üniversitenin tüm birimlerinin giriş işlemleri tamamlanarak e-belge yönetimi ve arşivleme sistemi için gerekli olan Kurum "Kimlik Kodları" alınmıştır. Bu çalışma ile üniversitede her düzeyde birimler hiyerarşik bağları itibariyle tanımlanarak standart bir yapılanma getirilmiştir. Aynı fonksiyon için farklı birimlerde bulunması gereken alt birimlerde, standart sağlanmıştır.

3.4 BEYAS Koordinatörlüğü ve BEYAS Web Sitesi

Ankara Üniversitesi'nde Belge Yönetimi ve Arşiv Sistemi (BEYAS) Koordinatörlüğü 2008 yılında oluşturulmuştur. Koordinatörlük üniversitede BEYAS ve e-BEYAS çalışmalarını koordine etmekte ve yürütmektedir. Bir koordinatörle çalışmaya başlayan birimde bugün 1 şube müdürü, 1 uzman, 1 şef, 2 memur görev yapmaktadır.

2007-2009 tarihlerinde üniversitede TÜBİTAK destekli yürütülen BEYAS projesi kapsamında hazırlanan ve üniversite sunucularında erişime açık olan BEYAS Web Sitesi (<http://beyas.ankara.edu.tr>) e-BEYAS çalışmaları için de kullanılmaktadır. Yapılan bilgilendirmeler ve çalışmalar bu web sitesi üzerinden gerçekleştirilmektedir. BEYAS ve e-BEYAS çalışmalarıyla ilgili kurumsal nitelik taşımayan her türlü bilgi ve veriler dışarıya açıktır.

3.5 Birim Sorumlularının Belirlenmesi

Ankara Üniversitesi'nde süreç çalışmaları için ilgili birimlerden sorumlular belirlenmiştir. Bu

çalışmaya da 2007-2009 tarihleri arasında Ankara Üniversitesi'nde TÜBİTAK Destekli yürütülen BEYAS Projesi kapsamında oluşturulan altyapı temel oluşturmuştur. Mevcut BEYAS sorumluları yeniden değerlendirilerek, yürütülecek yeni çalışmanın gerektirdiği nitelikler açısından gözden geçirilmiş ve güncellenerek e-BEYAS-M projesi çalışmalarının da yer aldığı BEYAS Web sitesinden üniversitenin erişimine açılmıştır. Ayrıca 101 ana birimin ilgili birimin yöneticisi ya da yardımcısı ilgili birimde yapılacak e-BEYAS çalışmalarından sorumlu yetkili olarak belirlenmiştir. Bu uygulamada da önceki BEYAS Projesinde oluşturulan yapı temel alınmıştır. Böylece yöneticilerin görev ve sorumlulukları arasında e-BEYAS tanımlanmıştır.

3.6 Bilgilendirme Sunumları ve Farkındalık Yaratılması

e-BEYAS çalışmalarıyla ilgili Ankara Üniversitesi üst ve orta düzey yöneticiler ile belirlenen sorumlulara bilgilendirme ve farkındalık sunumlarına başlanmıştır. Bu kapsamda Üniversite Yönetim Kurulu'nda e-BEYAS Çalışmaları konusunda sunum yapılmıştır. Üniversite üst yönetimine, farkındalık sunumlarının tüm fakülte, yüksekokul akademik kurullarında yapılması önerisi götürülmüş ve üst yönetim tarafından uygun bulunmuştur. Bunun üzerine fakülte, yüksekokul kurullarında sunumlara başlanmış ve bu kapsamda 8 fakülte ve 4 yüksekokulda sunumlar yapılmıştır. Diğer fakülte ve yüksekokul akademik kurullarında sunumlara devam edilmektedir.

Üniversitede yöneticilere ve çalışanlara yönelik gerçekleştirilen sunumlar, eğitimler ve bilgilendirme toplantıları, yönetimin ve çalışanların uygulamalara desteğini sağlamaktadır. Farkındalık yaratma çerçevesinde yürütülen çalışmalarımızda temel yaklaşımımız; (1) bilgilendirme, (2) bilinçlendirme (3) gerçekleştirme olarak belirlenmiştir.

3.7 Ankara Üniversitesi Yöneticilerine Anket Uygulanması ve Değerlendirilmesi

e-BEYAS çalışmaları çerçevesinde Ankara Üniversitesi üst ve orta düzey yöneticilerine

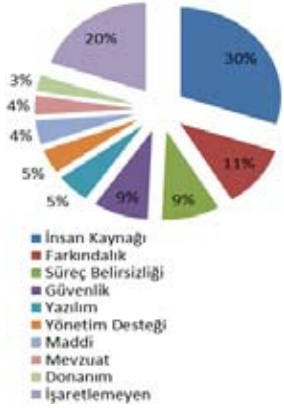
e-BEYAS'a geçiş sürecine bakış açılarını öğrenmek ve değerlendirmelerini almak amacıyla kullandıkları bilgisayar teknoloji imkanları, işlerindeki bürokratik yoğunluk, üniversitenin belge yönetim politikaları, mevzuat, e-yazışmalarda öncelik, e-BEYAS'a geçişte karşılaşılabilecek sorunlar, e-BEYAS'ın en çok neyi değiştireceği, e-imza, e-devlet çalışmaları gibi konuları değerlendirmeye yönelik 15 kapalı uçlu sorudan oluşan anket uygulanmıştır.

Anket uygulanacak üst ve orta düzey yönetici sayısı 247 olarak öngörülmüş, ankete katılan toplam kişi sayısı 203 olmuştur. Ankete katılması öngörülen üst ve orta düzey yöneticilerin 5'te 4'ü ankete cevap vermiş, ankete duyarlılık % 82 olarak gerçekleşmiştir.

Uygulanan anket üniversitede yönetim düzeyinde görev yapanların niteliklerini göstermesi açısından önemli veriler alınmasını sağlamıştır. Örnek vermek gerekirse üst ve orta düzey yönetim kademelerinde görev yapanların %47'sini 3 yıllık sürelerle göreve gelen dekan, dekan yardımcısı, enstitü-yüksekokul müdür ve müdür yardımcısı oluşturmaktadır. Üniversitede %47'lik bir oranda değişken bir yönetim kadrosu görev almaktadır. Bu husus e-BEYAS'ın sürdürülebilirliği ve etkinliği açısından dikkate alınması gereken bir konudur. Üst ve orta düzey yönetim kademelerinde görev yapanların %41'i 36-45 yaş aralığında; %37'si 46-55 yaş aralığındadır. 36-55 yaş aralığı %78'lik bir oranı oluşturmaktadır. e-BEYAS'a geçişte bilgi teknolojilerinin kullanımı ön plana çıkmaktadır bu açıdan yaş önemli bir faktör olarak dikkate alınmalıdır. Anket sonuçlarından birkaç konuyu grafiklerle vermek yararlı olacaktır:

e-BEYAS'a geçişte karşılaşılabilecek sorunlar: Katılımcılar yönelttilen "e-BEYAS'a geçişte karşılaşılabilecek sorunlar neler olabilir" sorusunu önceliğini de belirterek yanıtlamışlardır.

e-BEYAS'a geçişte karşılaşılabilecek sorunlarda ilk sırada insan kaynağı, ikinci sırada farkındalık yer almaktadır. Yazılım ise 5 sırada gelmektedir (Grafik-1).

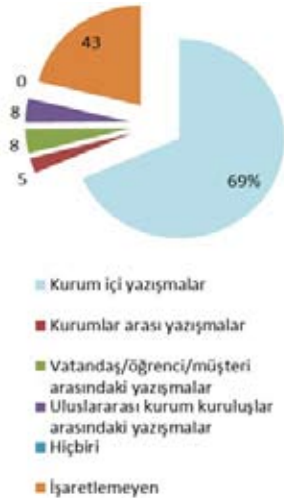

Grafik-1 e-BEYAS'a Geçişte Karşılaşılabilecek Sorunlar ve Öncelik Sıralaması

Yöneticilerin e-yazışmada öncelik tercihleri:

Katılımcılara işlemlerine yönelik yazışmalarından hangilerini elektronik ortamda iletmek istedikleri sorusu yöneltilerek, öncelik sıralaması yapılmıştır.

“Kurum içi yazışmaların” elektronik ortamda iletilmesi gerektiğini düşünenlerin oranı % 69 ile ilk sırada yer almaktadır (Grafik-2).

Grafik-2: e-Yazışmada Öncelik Tercihleri

e-BEYAS'a geçiş neyi değiştirir?: Katılımcılara “Elektronik Belge Yönetimi ve Arşiv Sistemi (e-BEYAS)’ne geçiş Üniversitede en çok

neyi değiştirir?” sorusu yöneltilmiştir. Yine katılımcılar birden fazla seçeneği işaretleyerek önceliğe göre sıralama yapmaları istenmiştir.

İletişim ve yazışmalar kolaylaşır % 43 ile ilk sırada yer almaktadır. Bunu % 14 ile hizmetlerde kalite artar, %10 standartlaşma sağlanır, %10 maliyet kayıpları önlenir izlemektedir.

%82 duyarlılıkla sonuçlanan e-BEYAS yönetici anketi, üniversitemizde e-BEYAS uygulamasına geçilmesi konusunda farkındalık yaratıldığını ve e-BEYAS uygulamasına geçilmesinin yararlı olacağını göstermiştir. Yöneticiler öncelikle iç yazışmaların e-ortamda gerçekleştirilmesini istemektedir. e-BEYAS uygulamasına geçiş için bir beklentinin var olduğu görülmüştür.

Ankara Üniversitesi’nde aktif olarak görev yapan üst ve orta düzey yöneticilere uygulanan anket sonuçları üniversite üst yönetimine raporlandırılarak sunulmuştur. e-BEYAS çalışmaları üniversite üst yönetimi tarafından desteklenmiştir. Üniversite üst yönetimi proje kapsamında çıkarılacak modellemeye uygun yazılım hizmeti alınması için proje ekibinden iki kişinin de yer aldığı Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Argun Karacabey başkanlığında bir komisyon oluşturulmasına karar vermiştir ve oluşturulan komisyon proje ekibiyle paralel çalışmalarını yürütmektedir. Üniversite üst yönetimi proje çalışmaları sonuçlarını uygulamaya koyma konusunda kararlılığını ortaya koyarak projeye idari desteğini vermiş ve e-BEYAS’a geçiş kararı almıştır.

3.8 e-BEYAS Analiz Çalışmaları

Ankara Üniversitesi’nde e-belge ve arşivleme işlemlerine ilişkin analiz çalışmaları başlatılmıştır. Yönetim yapısı, işleyiş ve fonksiyonları gereği analiz iki aşamalı olarak planlanmış ve uygulanmıştır. Bu kapsamda birinci aşamada Rektörlük birimlerini kapsayan çalışma yapılmış sonuçları değerlendirilmektedir. İkinci aşamada ise fakülte, enstitü, yüksekokul, merkez

vb. birimler için analiz çalışması başlatılmış ve devam etmektedir. Analizden çıkacak sonuçlar öncelikle e-BEYAS'ın bileşenlerini ve fonksiyonlarını belirlemede kullanılacaktır. Ayrıca sistemin alt yapı, donanım vb. ihtiyaçları da çıkarılmış olacaktır.

Analiz çalışmaları için; (1)“e-BEYAS Belge Akış ve İşlem Süreçleri Analizi-Genel Formu” ve (2) “e-BEYAS Belge Akış ve İşlem Süreçleri Analizi-İşlem Basamakları Formu“ olmak üzere birbiriyle bağlantılı iki form geliştirilmiş ve uygulanmıştır.

Birinci formla rektörlükte şube müdürlüğü, fakülte-enstitü-yüksek okul ve benzerinde şeflik, bölüm ve anabilim dalı düzeyinde ana işlem ve bunlara bağlı alt işlem basamaklarını, birime gelen yazıların havale rotasını, işlem basamaklarında ihtiyaç duyulan kurumsal ve kurum dışı veri tabanlarını ve bilgi sistemlerini belirleme-ye yönelik veri ve bilgiler toplanmıştır.

İkinci formla ise, işlem başlatma noktasını ve türünü, kullanılan belge şablonunu, belgenin öncelik derecesini, belgenin gizlilik derecesini, işlem zaman ilişkisini, belgenin niteliğini, imza rotasını, belgenin muhataplarını, işlem yoğunluğunu, işleme esas olan yazının eklerini ve özelliklerini belirlemeye yönelik veriler alınmıştır. Formların etkin doldurulmasını sağlamak amacıyla çalışmanın yapılacağı ilgili birimlerde çalışanlara bilgilendirme toplantıları yapılmıştır.

Analiz formlarıyla derlenen veri ve bilgiler oluşturulan veri tabanında toplanarak değerlendirilmeye başlanmıştır. Elde edilen verilerin değerlendirilmesiyle üniversite için nasıl bir e-belge yönetimi ve arşivleme sistemi modeline ve mimarisine ihtiyaç olduğu çıkarılarak tasarımı yapılacaktır. Ayrıca ihtiyaç duyulan sistemin büyüklüğü, tarayıcı, fax vb. gibi yan donanımların neler olması gerektiği belirlenebilecektir. Değerlendirme doğrultusunda birimlerle yerinde inceleme ve görüşme çalışmalarına geçilmiştir.

4. TÜRKSAT A.Ş. ile İşbirliği Protokolü

Ankara Üniversitesi ile TÜRKSAT Uydu Haberleşme Kablo TV ve İşletme A.Ş. arasında Aralık 2011 tarihinde işbirliği protokolü imzalanmıştır. İmzalanan Elektronik Belge Yönetimi ve Arşivleme Sistemi Protokolü ile iki aşamada e-BEYAS (Elektronik Belge Yönetimi ve Arşivleme Sistemi) uygulaması geliştirilmektedir. Bu süreç BEYAS Koordinatörlüğü tarafından yürütülmekte ve bilgi işlem birimi teknik destek sağlamaktadır.

5. e-BEYAS Modeli

Yürütülmekte olan çalışmalar, içerik ve kapsam olarak ülkemiz üniversitelerinde e-belge yönetimi ve arşivleme sistemine geçiş sürecinin etkin yönetilmesine ve sürdürülebilir e-belge sistemlerinin geliştirilmesine öncülük edecektir. Projede en önemli noktayı “üniversitelerde e-belge yönetimi ve arşivleme sistemi geçiş süreci sistem tasarımı mimarisinin kurulanması ve modellenmesi” oluşturmaktadır. Modeli oluşturan modüllerin fonksiyonları ve ilişkisi ayrıntılı olarak tanımlanmaktadır. Ankara Üniversitesi'nde öngörülen e-BEYAS Modeli yazılımının TÜRSAT A.Ş. ile yapılan işbirliği protokolü kapsamında 2 aşamada geliştirilmesi planlanmıştır.

6. Sonuç

Elektronik belge yönetimi yazılımları, belgelerin üretimi kadar tekrar erişilebilirliği ve paylaşılabirliğini öne çıkaracak bir mimari yapıya sahip olmalıdır. Elektronik belge yönetim sistemlerini oluşturmada, standartlar ve kurallar, erişim amaçlı bir yaklaşımı öngörmekle birlikte, bu anlayışın, elektronik belge yönetim sistemleri yazılımlarına yansıtılmasında kurumsal yapılar ve ihtiyaçlar göz ardı edilmektedir. Bu nedenle elektronik belge yönetim sistemi yazılımlarının geliştirilmesinde belge yöneticileriyle yazılımcılar ortak hareket etmelidir. Kurumlarda etkin ve sürdürülebilir elektronik belge yönetimi ve arşivleme sis-

temlerinin oluşturulması tek başına bilgi işlem birimlerinin yapabileceği ve yönetebileceği bir uygulama değildir. Süreç yönetimini gerektiren bir belge yönetimi uygulamasıdır. İş ve işlem süreçlerinin elektronik ortama taşınmasını ve yürütülmesini içeren elektronik belge yönetimi ve arşivleme sistemlerinin kurumlarda başarı ile hayata geçirilmesi, sürdürülebilirliğinin sağlanabilmesi için bir birim oluşturulmasına ihtiyaç vardır. Kurumlarda bilgi işlem birimleri ise bu sistemin önemli bir parçası olarak teknik alt yapı desteğini sağlamalıdır.

Kaynaklar

[1] Bayram, Ö. and Özdemirci, F., “Transition Process of e-Records Management and Archiving System in Universities: Ankara University”, **International Conference on Integrated Information, IC-ININFO**. September 29 - October 3, 2011, Kos island, Greece, 2011.

[2] Özdemirci, F., Torunlar, M. and Saraç, S. **Üniversiteler İçin Belge Yönetimi ve Arşiv Sistemi/İşlemleri (BEYAS) El Kitabı**. Ankara, 2009.

[3] “Üniversitelerde Elektronik Belge Yönetimi ve Arşivleme Sistemine Geçiş Süreci Modellemesi (E-BEYAS-M) Proje Metni (TÜBİTAK-SOBAG Proje No: 110K592)” Proje Yürütücüsü: Fahrettin Özdemirci; Araştırmacılar.: S. Özlem Bayram, Mehmet Torunlar, Selvet Saraç. Destekçi Kuruluşlar: *TÜBİTAK, Ankara Üniversitesi Rektörlüğü ve Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü*. 01.04.2011-30.09.2012.